

Ірина НЕСТЕРЕНКО

кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Харківський державний університет харчування та торгівлі

МЕТОДИКА ПРОГНОЗУВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто методичні підходи до прогнозування формування та погашення дебіторської заборгованості сучасних підприємств.

The methodical approaches as for the prognostication of forming and redemption of account receivable of modern enterprises are considered.

Ключові слова

Дебіторська заборгованість, прогнозування, планування, оцінка.

На сьогодні прогнозування є невід'ємною частиною управління дебіторською заборгованістю, оскільки дозволяє виявити тенденції, які формують майбутнє, і розробити рекомендації із впливу на фактори розвитку діяльності підприємства.

Питання аналізу господарських засобів підприємства розглядаються у працях: С. Берези, І. Власової, О. Лукінової, О. Ніколаєнко, С. Панича, С. Хендріксена та інших науковців. При цьому важливі аспекти аналізу дебіторської заборгованості, яка має значну питому вагу у засобах сучасних підприємств, недостатньо досліджено й потребують подальшого удосконалення та розробки методичних рекомендацій щодо оптимізації її обсягів.

Таким чином, метою статті є викладення запропонованої методики прогнозування формування та погашення дебіторської заборгованості сучасних підприємств на підставі результатів аналізу її обсягів та структури.

У ході дослідження було виявлено дві основні мети здійснення прогнозування формування та погашення дебіторської заборгованості: по-перше, визначення очікуваного (можливого) обсягу формування окремих видів дебіторської

заборгованості при реалізації визначених принципів його кредитної та авансової політики у плановому періоді; по-друге, визначення максимально допустимого обсягу інвестицій у дебіторській заборгованості, перевищення якого нецільно з точки зору фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [1, с. 67].

Дослідження показали, що існує більш 100 методів прогнозування, при цьому, на наш погляд, інтерес представляють методи запропоновані Л. Лігоненко та Н. Новіковою [2, с. 32] результати впровадження яких наведено у таблиці 1.

Дані таблиці свідчать, що при використанні запропонованих методів були отримані різні результати, але підприємства обираючи той чи інший метод, повинні перш за все звертати увагу на наявність показників, які необхідні для розрахунку.

В періоді поточного планування доцільно визначати обсяг дебіторської заборгованості покупців та постачальників підприємства з врахуванням диференційованих підсистем факторів [3, с. 141-145]:

1. Плановий обсяг формування дебіторської заборгованості споживачів визначається, виходячи з планового обсягу товарообігу з відстрочкою платежу (тобто на умовах комерційного або

© Ірина Нестеренко, 2007

Стаття надійшла до редакції 13.02.2007 р.

Таблиця 1. Розрахунок прогнозу дебіторської заборгованості на 2008 рік

Показники	ТОВ «Полімер»	ТОВ «Ніка»
$VP_{прогн}$ - прогнозний обсяг виручки від реалізації продукції (без ПДВ)	39456	43456
$VO_{дз}$ - частка дебіторської заборгованості в обороті (виручці)	18,2	27,9
$ДЗф$ - фактичний обсяг дебіторської заборгованості	5400	9978
$ВРф$ - фактична виручка від реалізації продукції	29678	35679
$ТПВР_{пл.}$ - темп приросту виручки від реалізації продукції, очікуваний на плановий період, %	32,92	21,81
$ТПДЗф$ - фактичний темп приросту дебіторської заборгованості, %	1,21	5,63
$ТПВРф$ - фактичний темп приросту виручки від реалізації продукції, %	24,03	22,81
$ПОДЗф$ - фактичний період обороту дебіторської заборгованості (що склався у попередній період), днів	65,5	100,68
$Д$ - тривалість планового періоду в днях	360	360
Дебіторська заборгованість ($ДЗ_{пл}$)		
1) Метод відсотка від обороту (виручки від реалізації)		
$ДЗ_{пл} = \frac{VP_{прогн} * VO_{дз}}{100}, VO_{дз} = \frac{ДЗф}{ВРф} * 100$	7180,99	12124,22
2) Метод коефіцієнта еластичності		
$ДЗ_{пл} = ДЗф * \left(100 + \frac{ТПВР_{пл} * Кел._{дз}}{100} \right),$ $Кел._{дз} = \frac{ТПДЗф}{ТПВРф}$	5489,51	10515,13
3) Метод оборотності		
$ДЗ_{пл} = \frac{VP_{прог} * ПОДЗф}{Д}, ПОДЗф = \frac{ДЗф}{ВРф} * Д$	7178,8	12153,19

споживчого кредиту) та періоду відстрочки, що надається покупцям ($ОБАДЗ_{пл.}$) (1):

$$ОБАДЗ_{пл} = \frac{T_{кред} (ППДЗ_{пок}^{скл} + \Delta ППДЗ_{пок})}{Д}, \quad (1)$$

де $T_{кред}$ - товарообіг на умовах комерційного або споживчого кредиту;

$ППДЗ_{пок}^{скл}$ - період погашення дебіторської заборгованості покупців, що склався, в днях погашення;

$\Delta ППДЗ_{пок}$ - можлива зміна періоду погашення за рахунок впливу окремих факторів, дні.

2. Плановий обсяг відволікання коштів у дебіторську заборгованість постачальників визначається, виходячи з планового обсягу закупівлі товарів на умовах авансової оплати та періоду авансування (кількість днів між проведенням авансового платежу та поставкою товарів) ($ОБАДЗ_{пост.}$) (2):

$$ОБАДЗ_{пост} = \frac{З_{аванс} (ППДЗ_{пост}^{скл} + \Delta ППДЗ_{пост})}{Д}, \quad (2)$$

де $З_{аванс}$ - плановий обсяг закупівлі товарів на умовах авансового платежу;

$ППДЗ_{пост}^{скл}$ - період погашення дебіторської заборгованості постачальників, що склався або планується, в днях погашення;

$\Delta ППДЗ_{пост}$ - можлива зміна періоду погашення за рахунок впливу окремих факторів, днів.

При необхідності доцільно здійснювати розрахунок залишку дебіторської заборгованості на кінець періоду ($ДЗ_{кін}^{пл}$) (3):

$$ДЗ_{кін}^{пл} = 2 ДЗ_{пл} - ДЗ_{поч}^{пл}, \quad (3)$$

де $ДЗ_{поч}^{пл}$ - обсяг дебіторської заборгованості на початок планового періоду;

$ДЗ_{пл}$ - середній плановий обсяг дебіторської заборгованості.

Так середній плановий залишок дебіторської

заборгованості ТОВ «Полімер» на кінець 2008 року, використовуючи прогнозне значення дебіторської заборгованості, отримане при використанні методу математико-статистичної екстраполяції, дорівнює 522,32 грн. $(2 * 14357,6 - 5400) = 23315,2$.

Для проведення приблизних (експрес орієнтованих) розрахунків грошовий оборот із погашення дебіторської заборгованості ($OP_{\partial z}$) слід визначити за таким алгоритмом (4) [4, с. 553-561]:

$$OP_{\partial z} = \frac{DZ_{пл} * D_{пл}}{ППДЗ_{скл}}, \quad (4)$$

де $ППДЗ_{скл}$ – період погашення дебіторської заборгованості, що склався у передплановому періоді;

$DZ_{пл}$ – середній обсяг формування дебіторської заборгованості (за планом);

$D_{пл}$ – тривалість планового періоду в днях.

Література

1. Льюис К., Колин Д. Методы прогнозирования экономических показателей /Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 130 с.
2. Лігоненко Л. О., Новікова Н. М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: Навчальний посібник – К.: Київ. нац. торг-економ. ун-т, 2005. – 275 с.
3. Ніколаєнко О. Деякі аспекти аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 7. – С. 141-145.
4. Панич С. П. Оцінка та облік дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги // Економіка: проблеми теорії та практики. – Том 3. Випуск 202. – 2005. – С. 553-561.

Грошові надходження від погашення дебіторської заборгованості, яка виникла протягом планового періоду, більш точно можуть бути обчислені методом техніко-економічних розрахунків.

Таким чином, методика прогнозування дебіторської заборгованості полягає в сполученні можливостей прогностичних моделей, методу техніко-економічних розрахунків і математико-статистичної екстраполяції в аналітичній області з метою визначення основних тенденцій зміни досліджуваного показника і визначення шляхів підвищення його ефективності в плановому періоді. За допомогою прогнозування дебіторської заборгованості підприємство на основі очікуваних обсягів надходжень грошових коштів від погашення дебіторської заборгованості має можливість розробити кредитну та авансову політику підприємства на майбутнє.